

http://www.niurr.gov.ua/ukr/econom/krugly_stil'99/dolishny.htm

6. Еремеев С. Н. Формирование имиджа региона как инструмента управления его развитием: автореф. дис. на присвоение уч. степени канд. экон. наук : спец. 08.00.05 Экономика и управление народным хозяйством (по отраслям и сферам деятельности) / С. Н. Еремеев.– Москва, 2009. Научная библиотека диссертаций и авторефератов disserCat [Электронный ресурс]. Режим доступа : <http://www.dissercat.com/content/formirovanie-imidzha-regiona-kak-instrumenta-upravleniya-ego-razvitiem>
7. Жук М. В. Регіональна економіка : [підручник] / М. В. Жук. – К. : Академія, 2008. – 416 с.
8. Конкурентоспроможність територій : [практ. посібник] / А. Ткачук, В. Толкованов, С. Марковський, [та ін.]. – К.: Легальний статус, 2011. – 252 с.
9. Сачук Т. В. Основы территориального маркетинга [монография] / Т. В. Сачук. – Петрозаводск : изд. Карельского научного центра РАН, 2004 – 202 с.

Глушенко Я.І.

УДК 336.221:005.51

ПОДАТКОВЕ ПЛАНУВАННЯ В УМОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Анотація. У статті розглядається взаємозв'язок соціальної відповідальності бізнесу і процесу податкового планування підприємства. Досліджено положення податкового законодавства, які можуть бути враховані при розробці податкової стратегії підприємства та вплинути на підвищення репутації, появі конкурентних переваг суб'єкта господарювання в галузі. Визначено своєчасність сплати податків, як один з аспектів реалізації соціальної відповідальності суб'єктів господарювання перед суспільством.

Ключові слова: податкове планування, соціальна відповідальність, податкова стратегія підприємства, конкурентні переваги, репутація підприємства.

Аннотация. В статье рассмотрена взаимосвязь социальной ответственности бизнеса и процесса налогового планирования предприятия. Исследованы положения налогового законодательства, которые могут быть учтены при разработке налоговой стратегии предприятия, приводящие к улучшению репутации, появлению конкурентных преимуществ субъекта хозяйствования в отрасли. Своевременность уплаты налогов определена как аспект реализации социальной ответственности субъектов хозяйствования перед обществом.

Ключевые слова: налоговое планирование, социальная ответственность, налоговая стратегия предприятия, конкурентные преимущества, репутация предприятия.

Summary. The article studies the interrelations of social responsibility of business and the process of enterprise tax planning. The author researched the provisions of the tax legislation which are to be taken into account within the process of enterprise tax strategy development and may influence upon reputation consolidation and emerging competitive advantages of the business entities within industry branch. Thus the increasing the general societal reputation of the enterprise may be promoted by the charity activity. At the same time undertaking charity and similar payments and value of goods (works, services) for nonprofit organizations, money transfers to all Ukrainian union of people who acquired some damages due to Chernobyl catastrophe, the amounts of cash or property values which are willingly transfer for the purposeful utilization targeted at protection of cultural heritage to the establishments of science, education, culture, national parks, museums are to be included into the set of costs which are accounted while calculation taxed incomes.

Competitive advantages of the goods produced are connected with increasing labour productivity which depends on professional level and educational backgrounds and psychological factors of motivation which are reflected in care of employees. According to the norms of tax code of Ukraine the following is to be included into the set of costs which are to be accounted while calculating taxed incomes: costs of education and vocational training, retraining or qualification upgrade at the national or foreign educational establishments physical persons; costs of long term insurance of workers at the account of enterprise financial means.

The article gives ground for the fact that paying taxes in good time is one of the aspects of realization of the industrial entity's social responsibility within society.

Notwithstanding the fact that Ukrainian tax system doesn't acquire unique conception of social targeting of tax system, development the process of taxation planning at the microlevel is to include procedures which could take into account definite provisions of the tax legislation which enable businesses to improve the image of the enterprise as well as its business reputation within the frameworks of the social responsibilities of business program realization.

Key words: tax planning, social responsibility, tax strategy of enterprise, competitive edges, reputation of enterprise.

Постійне внесення змін у податкову систему України обумовлює необхідність постійного пошуку підприємствами шляхів пристосування до діючих умов оподаткування, в тому разі й за рахунок податкового планування.

Питанням податкового планування підприємств приділяється в наш час значна увага. У роботах відомих вітчизняних і зарубіжних вчених І.Бланка, В.Вишневського, О.Горбунова, А.Загороднього, А.Єлісеєва, Ю.Іванова, А. Кізіма, К.Ковальчука, А. Крисоватого, А.Медведева, П.Мельника, О.Папаїки, Н. Федішина та інших досліджуються важливі теоретичні і практичні аспекти податкового планування. Разом з тим умови сьогодення потребують розгляду податкового планування у взаємозв'язку з таким складним явищем, як соціальна відповідальність бізнесу.

Необхідність вирішення проблем, пов'язаних з ухиленням від сплати податків, несвоєчасним погашенням податкових зобов'язань з одного боку, нестабільністю податкового законодавства, досить високим податковим навантаженням з другого боку, обумовили актуальність та мету дослідження.

Не торкаючись змістового навантаження терміну «соціальна відповідальність бізнесу», його конкретних форм прояву, розглянемо взаємозв'язок цього явища та процесу податкового планування підприємств. В окремих публікаціях присвячених податковому плануванню вже зустрічається спроба дослідити ці явища у сукупності. Так, наприклад, автори А.Г.Загородній та Н.І. Федішин досліджуючи проблему оцінки ефективності податкового планування суб'єктів господарювання називають соціальною відповідальністю, як один з критеріїв такої оцінки. Але по тексту викладеного матеріалу автори зосереджуються тільки на одному з проявів соціальної відповідальності, а саме, «реалізація схем мінімізації єдиного соціального внеску не повинна негативно впливати на соціальне забезпечення працівників суб'єктів господарювання» [3].

На наш погляд, розглядаючи податкове планування і соціальну відповідальність бізнесу слід казати про необхідність реалізації останньої в процесі планування податкових платежів, особливо при розробці податкової стратегії підприємства.

Як справедливо було відзначено Комарницьким І.Ф. й Галушкою З.І., «у сучасному менеджменті з розвитком соціальної відповідальності бізнесу тісно пов'язане формування довгострокової стратегії розвитку підприємства, яка ґрунтується на визначенні місії підприємства (її ціннісній орієнтації), розробці пріоритетів і довго-, середньо- та короткострокових цілей» [4].

Розробка податкової стратегії підприємства, як частини загальної стратегії розвитку, була представлена нами у раніш проведених дослідженнях [6]. Враховуючи надбання вітчизняних та закордонних вчених щодо проблем соціальної відповідальності бізнесу, можна внести окремі коригування до раніш представленого матеріалу. Погоджуючись з думкою одного з вітчизняних дослідників [2], що у податковому законодавстві України відсутня єдина концепція розвитку соціального спрямування оподаткування, на стадії аналізу диференційних особливостей підприємства, які визначають рівень його податкового навантаження повинні додатково братися до уваги окремі положення податкового законодавства, що можуть призвести до підвищення репутації, появи конкурентних переваг суб'єкта господарювання в галузі.

Так, наприклад, підвищенню загальносуспільної репутації сприяє благодійна діяльність підприємства. Згідно п. 138.5.3 Податкового Кодексу України витрати, понесені платником податку, у вигляді благодійних чи інших внесків та/або вартості товарів (робіт, послуг) до неприбуткових організацій включаються до складу витрат, які враховуються при визначенні оподатковуемого прибутку [1]. Серед подібних витрат підприємства також слід назвати кошти, перераховані підприємствами всеукраїнських об'єднань осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані для цільового використання з метою охорони культурної спадщини установам науки, освіти, культури, заповідникам, музеям, музеям-заповідникам; суми коштів або вартість майна, добровільно перераховані/передані на користь резидентів для цільового використання з метою виробництва національних фільмів (у тому числі анімаційних) та аудіовізуальних творів (п.138.10.6 ПКУ) [1].

Конкурентні переваги виробляємої продукції пов'язані з підвищенням продуктивності праці, яка залежить від професійної майстерності та рівня освіти, та психологічними факторами мотивації, які виражаються в турботі про працівників. Згідно п. 140.1.3 Податкового Кодексу України до складу витрат, що враховуються при визначенні оподатковуемого прибутку відносяться витрати на навчання та/або професійну підготовку, перепідготовку або підвищення кваліфікації у вітчизняних або закордонних навчальних закладах фізичних осіб (незалежно від того, чи перебувають такі особи в трудових відносинах з платником податку [1]. Одним з проявів турботи про працівників на сучасному етапі є їх довгострокове страхування за рахунок коштів підприємства. Відповідно до п.138.8.5 витрати на страхування за довгостроковими договорами страхування відносяться до складу загальновиробничих витрат [1].

Розглядаючи обрану тему не можна не торкнутися питань політики держави в сфері підвищення зацікавленості бізнесу в реалізації соціальних функцій. Так, Маліновська О.Я. виокремлюючи напрями стратегії розвитку соціальної відповідальності, в якості одного з перших, називає реформу оподаткування, яка повинна передбачити зниження податкового пресу, і отримання підприємствами можливості розвивати свої основні фонди і нагромаджувати обігові кошти [5]. Як наслідок по словам автора «у підприємств з'являються додаткові засоби, які можуть бути використані, у тому числі і на розвиток соціальних програм». В раніш опублікованих працях не одноразово наголошувалось, що досягти оптимального результату в сфері оподаткування можливо тільки при умові гармонізації інтересів, як держави, так і суб'єктів господарювання [5]. В якості умов стимулювання соціальної відповідальності бізнесу можуть бути використані інструменти податкової політики держави. Досить часто підприємства вдаються до пошуку схем мінімізації податків, нехтуючи процесом податкового планування, щоб уникнути надвисокого податкового навантаження.

Ознайомлення з матеріалом публікацій присвячених проблемам соціальної відповідальності бізнесу дозволяє стверджувати про зв'язок даного явища з процесами податкового планування підприємств.

Вітчизняні автори Комарницький І.Ф., Галушка З.І. виокремлюють декілька рівнів соціальної відповідальності: відповідальність перед споживачем, відповідальність перед підлеглими, відповідальність перед суспільством, відповідальність перед акціонерами чи компаньйонами. І в частині взаємовідносин

виробників зі споживачами і суспільством, в якості одного з аспектів, названа своєчасність сплати податків [4].

Оцінюючи даний аспект соціальної відповідальності його слід доповнити таким параметром, як повнота погашення зобов'язань перед бюджетом.

Як відомо, в англійських країнах прийнято виділяти три моделі поведінки платників податків:

«tax evasion» – ухилення від сплати податків передбачає незаконне використання податкових пільг, несвоєчасну сплату податкових платежів, приховування доходів, неподання чи несвоєчасне представлення документів, необхідних для обчислення й сплати податків;

«tax avoidance» – запобігання податкам або обхід податків – така ситуація, коли підприємство або фізична особа не стає платником податків або через те, що здійснює діяльність, яка за законом не підлягає оподаткуванню, чи одержує не оподатковувані податками доходи, або через відсутність реєстрації в податкових органах, тобто використовує як законні, так і незаконні способи;

«tax planning» – податкове планування, сутність якого визначено як визнання за кожним платником податків права застосовувати всі припустимі законами засоби, прийоми та способи (у тому числі й прогалини в законодавстві) для максимального скорочення своїх податкових зобов'язань [6].

Досить часто керівники підприємств та й деякі науковці розглядаючи податкове планування в «вузькому» сенсі скорочення податкових зобов'язань не до кінця усвідомлюють соціальні наслідки цього процесу. Держава може виконувати свої численні функції, у тому числі й створення умов для здійснення підприємницької діяльності в країні, тільки при наявності належного фінансування. В умовах ринкової економіки основна частка надходжень у доходах бюджету належить податкам. Нестача податкових надходжень може призвести до бюджетного дефіциту, фінансування якого пов'язано з рядом негативних наслідків. Так, фінансування дефіциту бюджету за рахунок залучення зовнішніх позик означає зростання державного боргу й витрат щодо його обслуговування. Внутрішні позики за рахунок випуску урядових цінних паперів можуть призвести до витіснення приватних інвестицій, і крім того, до збільшення витрат щодо їх обслуговування. Кожен із цих наслідків негативно позначається на можливості держави здійснювати свої функції. Крім того, і зовнішні, і внутрішні позики – це податки, відкладені у часі. Наслідком мінімізації підприємствами податкових платежів також можуть бути: фінансова незабезпеченість соціальної сфери, таких важливих галузей життєдіяльності суспільства, як охорона здоров'я, пенсійне забезпечення, освіта; порушення законів ринкової конкуренції, тому що суб'єкти господарювання, які мінімізують податки на шкоду іншим, створюють собі привілейовані умови; збільшення податкового тягаря, тому що держава намагається компенсувати нестачу бюджетних коштів збільшенням ставок діючих податків і зборів чи введенням нових, і в результаті на підприємства, що сумлінно сплачують податки, лягає додаткове податкове навантаження тощо.

Підприємство як відкрита система взаємодіє з одним із елементів зовнішнього середовища – податковою системою держави. Однією з умов функціонування в цьому середовищі виступає обов'язок сплачувати податки і збори до бюджетів різних рівнів і позабюджетних фондів.

Виходячи з того, що однією з основних цілей будь-якого підприємства є одержання максимально можливого прибутку, то цілком зрозуміла його зацікавленість зменшити податки; у свою чергу, держава прагне одержати достатню кількість коштів для фінансування своїх витрат. Одночасно і суб'єкти господарювання, і держава однаковою мірою зацікавлені в стабілізації та зростанні виробництва. Тому при розробці податкового планування підприємств по суті мова повинна йти про формування концептуальних засад явища, в основі якого лежить принцип гармонізації інтересів держави та суб'єктів господарювання.

Вітчизняні вчені досліджуючи таке складне явище як соціальна відповідальність бізнесу в якості переваг його впровадження називають підвищення ділової та загальносуспільної репутації компанії, що зменшує ризики від можливої втрати ринків, покращує доступ до нових ринків завдяки кращій репутації компанії.

Розповсюдження «етичного інвестування» у світі наголошує на етичних мотивах при виборі партнерів для співробітництва. Торкаючись проблем податкового планування для компаній з соціальною відповідальністю мова йде про відмову від співпраці з партнерами, які ухиляються від сплати податків, навмисно «знижують» податкові зобов'язання, використовують схеми «мінімізації» податків. Тобто ознайомлюючись з концепцією податкового планування підприємства партнер може зробити висновок, яку мету та завдання покладені в основу її розробки.

Проведене дослідження дозволяє сформулювати наступні висновки. Не зважаючи на те, що в податковій системі України відсутня єдина концепція розвитку соціальної направленості оподаткування, в процесі податкового планування на мікрорівні повинні бути враховані окремі положення податкового законодавства, які можуть в рамках реалізації програм соціальної відповідальності бізнесу покращити імідж підприємства.

Перспективами подальших досліджень є визначення напрямків стимулювання соціальної відповідальності бізнесу за рахунок податкових важелів.

Джерела та література:

1. Податковий Кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI із змінами і доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <<http://zakon2.rada.gov.ua/>>
2. Галушка З. І. Соціальні принципи оподаткування: теорія і практика / З. І. Галушка // Науковий вісник Національного університету державної податкової служби України (економіка, право), 2008. – № 2(41). – Ірпінь. – С.142-147.

3. Загородній А. Г. Критерії ефективності податкового планування суб'єктів господарювання / А. Г. Загородній, Н. І. Федішин // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О. Є. Кузьмін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 70-76.
4. Комарницький І. Ф. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент управління сучасним підприємством // І. Ф. Комарницький, З. І. Галушка // Збірник наукових праць. Економічні науки / (ПВНЗ „Буковинський університет”). – Випуск 5. – Чернівці: Книги – XXI, 2010. – С. 78-91
5. Маліновська О. Я. Соціальна відповідальність бізнесу в Україні: етапи становлення / О. Я. Маліновська // Наук. вісник НТЛУ України. – 2008, Вип. 18.6. – С. 200-204. Режим доступу до статті : http://www.nbuv.gov.ua/portal/_Malinowska_18_6.Pdf
6. Сухарева Л. О. Податкове планування в системі управління підприємством: Монографія / Л. О. Сухарева, П. М. Сухарев, Я. І. Глушенко. – Донецьк: ДонДУЕТ ім. М. Туган-Барановського, 2006. – 209 с.

Голосов О.О.

УДК 339.137

УПРАВЛІННЯ ЗМІНАМИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ НА РІВНІ ДЕРЖАВИ

***Анотація.** У статті аналізуються основні процеси державного регулювання в системі чинників конкурентоспроможності. Досліджено поняття конкуренції та конкурентоспроможності. Обґрунтований комплексний підхід щодо підвищення конкурентоспроможності України.*

***Ключові слова:** конкуренція, конкурентоспроможність, позиціонування інформаційне суспільство, неінституціональна модель*

***Аннотация.** В статье анализируются основные процессы государственного регулирования в системе факторов конкурентоспособности. Исследовано понятие конкуренции и конкурентоспособности. Обосновывается комплексный подход повышения конкурентоспособности Украины.*

***Ключевые слова:** конкуренция, конкурентоспособность, позиционирование информационное общество, неинституциональная модель*

***Summary.** The main processes of state regulation competitive system are analyzed in the article. To achieve the main goal are established the conceptual points of competitive recovery, based on the existing concepts of national and foreign experts and to adapt these to contemporary ukrainian realities. The offered by prime-minister Azarov ways of government regulation need theoretical ground of administration of competitive principles of state economy and the understanding of prospects for further economic system development. It has been proved, the administration of competitive changes of Ukrainian economy is complicated theoretical and practical problem, which cannot be solved only with some economical operations on the government's side. Depending on the kind of objects, the competitiveness can be state, branch, manufacture, article or service. It is proposed the complex model of competitive recovery, which should establish macro- and microeconomic stabilization. The phased changes are connected with the development of informational postindustrial society, increasing the export potential, an effective institutional environment, which provides effective gear of competitive recovery on the all levels of state regulations and reasonable strategy of regulation of stable competitive position of the state, some regions, economical branches.*

The positive economical changes and transit to innovative economy stage on the new level can be possible thanks to gradual development and establishment of informational society, support of present and forming of new clusters, considered export-oriented policy, considering international standards and rules, creation of productive conditions for export-domestic development in the country and providing the high rate of it.

***Keywords:** competition, competitiveness and positioning information society, neoinstitutional model.*

Постановка проблеми. Незважаючи на суттєві природні, конкурентні переваги в системі природно-ресурсного потенціалу, територіального розподілу праці, вигідного економіко-географічного розташування до ринків збуту, традиціями в сфері промисловості, надання послуг, сільському господарстві в Україні до теперішнього часу не реалізовані можливості національного розвитку. Так, 2012 рік для України став не дуже вдалим, ВВП виріс на 0,2%; скорочення в промисловості склало 1,8%; скорочення обсягів виробництва в сільському господарстві - 4,5%; обсяг виконаних будівельних робіт скоротився на 13,8%. Сума несплаченої заробітної плати на 1 грудня 2012 становила 950 500 000 грн. Спостерігається уповільнення зростання в промисловості, будівництві та сільському господарстві - галузях, в яких працює 50% всього економічно зайнятого населення країни, що впливає на зниження рівня життя громадян [1]. Ситуація, що склалась в Україні, свідчить про те що виробництво та надання послуг залишається малоєфективним, базується на відсталих технологіях, не вирішеними залишаються проблеми інноваційної структурної перебудови економіки, підвищення конкурентоздатності товарів та послуг до рівня світових стандартів, що призводить до низької ефективної реалізації експортного потенціалу України, а товар та послуги мають низьку конкурентоспроможність, як в межах так і за межами країни. З іншого боку, указом президента України про Національний план дій на 2013 рік, щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010 - 2014 роки "Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава" підвищення конкурентоспроможності є ключовим фактором розвитку економіки. Таким чином, досі запроваджені міри не виправдали бажаних очікувань з підвищення конкурентоспроможності та реструктуризації економіки України. Звідки виникає необхідність у дослідженні нових підходів, що до